12. Дорошенко Д. Арест и ссылка митрополита А. Шептицкого : из недавнего прошлого / Д. Дорошенко. – Б. м., 1922. – 167 с.
13. Історія Львова : у 3 т. – Львів, 2007. – Т. 2 : 1772 – жовтень 1918. – 559 с.
14. Львів : історичні нариси. – Львів, 1966. – 648 с.
15. Петрович І. Галичина під час російської окупації: серпень 1914 – червень 1915 / І. Петрович. – Відень, 1915. – 116 с.
16. Савченко В. Восточная Галиция в 1914–1915 годах / В. Савченко // Отечественная история. – 2002. – № 5.
17. Ставлення російської окупаційної влади до січового руху в Галичині та на Буковині під час Першої світової війни // Перша світова війна: історичні долі народів Центральної та Східної Європи. – Чернівці, 2000. – 326 с.
18. Chołodecki-Białynia J. Lwów w czasie okupacji rosyjskiej (3 września 1914 – 22 czerwca 1915). Z własnych przeżyć i spostrzeżeń / J. Chołodecki-Białynia. – Lwów, 1934. – 179 s.

Political activity of Russian occupation administration in Galicia during the period of the World War I is analyzed in the publication; its russification character in relation to Ukrainian population of the region, in particular introduction of the Greek Orthodox faith, is emphasized.

Key words: *Galicia, russification, church, Ukrainians.*

УДК 94 (477.8)
ББК 63.3 (4 Укр) 614

Мирослава Клим'юк

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЕВА БАЧИНСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ РАДІ ЗУНР

У статті висвітлено державотворчу діяльність Лева Бачинського та пов'язані з нею основні напрями політичної роботи в Українській Національній Раді ЗУНР. Показано його діяльність як віце-президента й правного політика та невгамовного борця за українську державність і соборність.

Ключові слова: *Лев Бачинський, ЗУНР, Українська Національна Рада, Галичина, Акт Злуки, земельна реформа.*

Історія вивчення української біографістики є дуже важливим компонентом історичної науки. Досягнення панорамності історичного бачення неможливе без дослідження спадщини політичних і громадських діячів, а саме – у період становлення української державності на початку ХХ століття. Найбільш важливим моментом у житті українського суспільства на цьому етапі було проголошення Акта Злуки двох частин України – Східної і Західної. Одним із натхненників цього державного акта з боку ЗУНР був громадсько-політичний діяч Лев Бачинський.

У статті ставимо перед собою мету комплексно висвітлити громадсько-політичну діяльність Лева Бачинського в період Української Національної Ради й розкрити його роль у відродженні та побудові української державності в період існування цього представника законодавчої влади ЗУНР.

Інформацію про громадсько-політичну діяльность Л.Бачинського можна почерпнути з історичних джерел. Саме видання періоду ЗУНР "Нове життя", "Республика", "Народ" відображали основні етапи боротьби галицького радикала за незалежність України. Ми не маємо, на жаль, детальних відомостей про життєвий шлях Л.Бачинського за часів радянської історіографії, оскільки вона замовчувала й приховувала факти з життя невгамовного борця за соборність українських земель. Також велику увагу діяльності громадського діяча приділяли у своїх дослідженнях сучасні вчені Ф.Погребенник [28], В.Бабій [20], О.Островський [27] та ін.

Лев Бачинський народився 14 липня 1872 року в багатодітній родині сільського інтелігента – директора школи [20, с.4]. Оселя Бачинських завжди уособлювала собою родину, у якій панували любов і повага до односельчан, рідного краю. "Тут мати Лева, – згадував Василь Стефаник, – провадила дім на інтелігентську стопу" [27, с.241]. Ви-

© Клим'юк М.

ростаючи в середовищі, де панувала атмосфера патріотичного настрою, формувався й загартовувався патріотичний дух молодого інтелігента, який згодом відіграв не останню роль у формуванні української державності.

Свою активну громадську діяльність Лев Бачинський розпочинає ще з юнацьких літ. Навчаючись у Коломийській гімназії, проповідував ідеї боротьби за соціальне й національне визволення серед студентської молоді, місцевої інтелігенції [27, с.6].

Усе подальше своє життя Лев Бачинський присвятив боротьбі за виокремлення української нації в єдину державу та визнання її світовими державами. Він і адвокат, і політичний діяч, провідник Української Радикальної Партії в Галичині. У період ЗУНР обіймав посаду віце-президента Української Національної Ради, автор конституційного закону від 3 січня 1919 р. про об'єднання ЗУНР з УНР і закону про земельну реформу; з 1918 р. і до смерті був головою УРП, у 1928–1930 рр. був послом до Польського сейму [19, с.102].

1918 рік ознаменував собою на західноукраїнських землях великі суспільно-політичні зміни. Унаслідок наростання національно-визвольного руху народів Австро-Угорської монархії 16 жовтня 1918 р. цісар Карл І оголосив про реорганізацію імперії у федеративну державу, "у якій кожен народ має створити на своїй території власну державу" [23, с.4.]. З огляду на такий факт, у Львові представницьке зібрання українських послів до австрійського парламенту, Галицького крайового сейму та Крайового сейму Буковини, єпископату, делегатів українських партій створили тимчасовий український парламент – Українську Національну Раду.

Українська Національна Рада від самого початку свого існування позиціонувала себе як орган національного відродження на західноукраїнських землях і ставила перед собою завдання вищого законодавчого уряду новоствореної незалежної держави. На думку Л.Цегельського, "Українська Національна Рада була цілком легальною установою, а тим самим – правним представництвом, парламентом українського народу Галичини й Буковини" [18, с.207].

Першого листопада 1918 р. у Львові з'явилися звернення до населення й відозва Української Національної Ради про створення української держави. Проти новоутвореної держави у Львові виступили польські військові частини. Центр політичного життя Західної України в цей час зі Львова перемістився до Станіславова, де всім політичним і культурним життям краю керувала Українська Національна Рада [28, с.15]. Лев Бачинський став членом Української Національної Ради.

Двадцятого жовтня 1918 р. у Станіславові відбулося велике віче, на якому виступив Лев Бачинський. "Ми вже тепер громадяни Української Держави!" – урочисто заявив громадський діяч. Бурею безперервних оплесків зустріли зібрані ці слова свого улюбленого посла, які були виголошені з великою пошаною та гордістю за відокремлення українських земель в окрему державність [2, с.128].

На початку січня 1919 р. у Станіславові відбулася перша сесія Української Національної Ради, яка тривала з 2 по 4 січня. Газета "Народ" повідомляла, що "першою і найважливішою справою, над якою радила Українська Національна Рада, була злука ЗУНР з УНР та вибір президії Ради та Видділу Ради. Також було ухвалено закон про незайманість членів Української Національної Ради" [12, с.5].

Другого січня 1919 року перше засідання привітальною промовою відкрив президент Євген Петрушевич. На засіданні Ради обговорювалося питання про створення комісій: закордонних справ, законодавчої, фінансової, військової, суспільної опіки, земельної, шкільної, комісії для технічної відбудови, комунікаційної. Лев Бачинський увійшов до комісії закордонних справ, військової та суспільної опіки [10, с.2].

Президент надав слово референтові законодавчої комісії Т.Окуневському, який запевняв усіх присутніх, що "Висока Рада повинна вибрати Видділ Національної Ради, який мав би виконувати право амністії й аболіції, затверджувати і проголошувати за-

кони" [4, с.3]. Скликати Видділ має президент, до його складу, крім президента, повинно входити 9 членів, серед них був обраний і Лев Бачинський. Як компетентний політик він вирішує внести деякі поправки щодо діяльності Видділу "у випадку, коли президент не зможе скликати Видділ, то це право надається найстарішому за віком заступникові президента, також до компетенції Видділу належить призначати верховних начальників державних урядів" [4, с.3]. Усі поправки й доповнення Л.Бачинського виявилися дуже доречними, тому Українська Національна Рада прийняла їх без заперечень і в цілісності [4, с.3].

Під час засідання 4 січня 1919 р. Української Національної Ради Л.Бачинський вносить корективи щодо прийняття закону Української Національної Ради про недоторканість її членів. На його думку, "посол не повинен ні від кого залежати, він має бути незалежний від органів держави і не може бути сліпим знаряддям в руках виборців. Під час голосування, що виносяться на денний порядок протягом засідань, член УНР повинен голосувати так, як йому говорить совість. Тому закон про недоторканість членів Української Національної Ради постановляє, що член Ради не є зв'язаний ніякими зобов'язаннями виборців своїх, його не можна тягнути до карно-судової відповідальності без відома Української Національної Ради. Члени УНР є звільнені від несення військової служби" [6, с.2]. Виступивши захисником політичних прав і недоторканості членів Української Національної Ради, Лев Бачинський тим самим намагався сприяти формуванню і функціонуванню першого законодавчого уряду ЗУНР за зразком європейського стандарту.

Третього січня 1919 р. Л.Бачинський був обраний заступником президента Української Національної Ради Є.Петрушевича й членом правління. Вибір цей був наслідком договору між націонал-демократичною і радикальною партіями, попередньо обумовленого угодою між президентом Є.Петрушевичем і Л.Бачинським про спільне будівництво галицької державності [22, с.634]. Отже, він, голова радикальної партії, узяв на себе відповідальність за діяльність новоствореного уряду української держави, її внутрішню і зовнішню політику. Державні інтереси України стають у центрі його уваги. Та найбільше турбувала його проблема об'єднання двох частин України, які століттями були роз'єднані й розірвані чужоземними державами [26, с.4].

Ще на першому засіданні Української Національної Ради, яке відбулося 2 січня 1919 р. у Станіславові в залі готелю "Австрія", гостро постала справа злуки західноукраїнських земель з Наддніпрянською Україною [3, с.3]. У цій справі 1 грудня 1918 р. у Фастові між Директорією і делегатами Державного Секретаріату був підписаний тимчасовий договір. "Молодше галицьке покоління домагалося від Національної Ради проголошення негайної і беззастереженої злуки та сильно натискало в тім напрямі на членів Ради. Галицький провід, погоджуючися засадничо на прийняття Радою такої ухвали, був рівночасно проти чисто механічної злуки" [24, с.210]. Беручи до уваги те, що західні землі жили століттями в зовсім інших політично-адміністративних, правних і суспільних умовах і з огляду на українсько-польську війну й окреме міжнародне положення Галичини, Л.Бачинський дотримувався позиції щодо автономії західноукраїнських земель у складі всеукраїнської держави.

Для нотифікації Акта Злуки Директорії й урядові УНР ухвалення про злуку вислала Національна Рада до Києва делегацію, що складалася із 65 членів, між ними багато селян, під проводом заступника голови Національної Ради д-ра Лева Бачинського, керівника Секретаріату закордонних справ д-ра Лонгина Цегельського й Секретаря судівництва Осипа Бурачинського [32, с.93].

Для мешканців Києва подія 22 січня 1919 року мала величезне значення, і не тільки для них, а й для всього українського люду. Кожний киянин намагався урочисто відсвяткувати історичну подію. Висвітлюючи перебіг подій, газета "Республика" наводить такі факти: "З самого ранку місто прийняло урочистий вигляд, на будинках

замайоріли національні прапори. На балконах мешканці міста повивішували полотна з українськими рисунками. Тріумфальну арку при вході з Володимирської вулиці на Софійську площу прибрано старовинними гербами України й Галичини. По всій площі до стовпів були прибиті різні герби українських областей й плакати" [13, с.2]. Український народ з нетерпінням чекав священного моменту, коли об'єднаються в єдину незалежну державу дві частини, відірвані століттями одна від одної чужоземним правлінням.

Церемонію розпочав Л.Бачинський промовою: "Світла Директоріє! Власною нашою волею хочемо і бажаємо обновити національно-державну єдність нашого народу, що існувала за Володимира Великого та Ярослава Мудрого, до якої стреміли наші гетьмани Богдан Хмельницький, Петро Дорошенко та Іван Мазепа. Від сьогодні Західна Україна лучиться з Великою Україною в одно нероздільне тіло, в соборну Суверенну Державу..." [25, с.143]. Прийнявши з рук Лева Бачинського грамоту Національної Ради про ухвалу 3 січня 1919 р., Володимир Винниченко вітав західноукраїнську делегацію, після чого член Директорії Федір Швець зачитав Універсал Директорії: "Дня 3 січня 1919 року в місті Станіславові Українська Національна рада…святочно проголосила з'єднання ЗУНР з УНР в одну суверенну Народну Республіку. Віднині во єдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України, ЗУНР і Наддніпрянська Велика Україна" [2, с.143].

Це був найбільший тріумф у житті й політично-державній діяльності Л.Бачинського, коли він говорив до своїх братів наддніпрянців, до всього українського народу, виражаючи його споконвічну мрію жити в одній державі, мрію, яка на його очах ставала дійсністю.

Після оголошення універсалу про злуку УНР і ЗУНР наступного дня (23 січня 1919 р.) на відкритті Трудового Конгресу виступив Лев Бачинський: "Здійснення нашої мрії стало можливим тільки тоді, як розвалились держави, що були тюрмами для своїх народів. До вас прилучається край бідний, покривджений війною, де голод зазирає народові у вічі, але зате можу вас запевнити, що до вас переходить таке селянство, яке буде великим скарбом для України…Ми приходимо до вас, бо природа сама велить нам разом жити і умирати...! Просимо нас так щиро прийняти, як ми хочемо – до Вас" [17, с.4–5].

Отже, з перших днів існування уряд ЗУНР покладав великі надії та шукав політичної підтримки в Наддніпрянській Україні, сподіваючись на спільну ідею в боротьбі за окреме існування і визнання української державності іншими державами. Не менше вірив і надіявся і Л.Бачинський, що злука двох українських частинок – Східної і Західної – є та єдина й могутня сила, яка вистоїть проти чужоземних зазіхань.

Найбільш важливою справою серед усіх політичних питань ЗУНР, у якій провідну роль відіграв Л.Бачинський, була земельна реформа. Майже половина орних земель і пасовищ, більша частина лісів, водойм за Австрії в Галичині належали поміщикам і церкві. А понад дві третини селянських господарств були малоземельними або безземельними. Тому проблема земельної реформи тут завжди стояла гостро [31, с.71].

Члени ЗУНР добре розуміли актуальність і значимість цієї пекучої проблеми. Як згадували сучасники цих подій земельна справа займала найбільше праці Української Національної Ради. Над нею працювали усі політичні партії і окрема комісія в Українській Національній Раді, яку очолив Лев Бачинський. Різними політичними діячами, їх групами, партіями було складено декілька проектів закону про земельну реформу, які детально обговорювалися в земельній комісії та на засіданнях УН Ради [31, с.71].

Під керівництвом Л.Бачинського було розроблено концепцію земельної реформи. Він очолював спеціальну комісію із цього питання, запропонував план приватизації землі. Проект земельної реформи Л.Бачинського ліг в основу закону уряду Української Національної Ради, прийнятого 14 квітня 1919 р. [28, с.19].

На засіданні Української Національної Ради в лютому 1919 р. з приводу проекту земельного закону Л.Бачинський зазначив, що у своєму законопроекті про землю ставить два завдання: по-перше, "необхідно усунути велику земельну власність, мусять зникнути багаті маєтності, які набули землю не законно, внаслідок спекуляції. І по-друге, земля, яку планують забрати у теперішніх власників, які її не обробляють, має перейти до рук тих людей, які прагнуть і хочуть її обробляти власними руками. Не наділяти землею тих людей, хто не хоче власноруч на ній працювати, а змушує до цього інших людей" [8, с.5]. Л.Бачинський гостро протестував проти того, щоб земля ставала предметом торгівлі, "земля має переходити від наділеного шляхом спадщини і на підставі контракту. До земельного фонду переходить земля у тому випадку, якщо власник помирає і немає спадкоємців з рідних, щоб передати її у спадок, а також до земельного фонду будуть належати землі тих власників, які протягом двох років нічого на ній не робили від моменту отримання" [8, с.5]. Земля, продана за борги, у примусовий спосіб теж переходить до земельного фонду [1, арк.22]. Дідичам платиться за землю, ліси стають спільною власністю. Ріки й земні багатства мають належати державі, а стави й потоки – громаді. За самовільне захоплення накладається сувора кара [14, с.2].

"Сповнилася вікова мрія українського народу, – повідомляла газета "Республика" за 17 квітня 1919 р., – нашої Західної області Української Народної республіки. Земельний закон 14 квітня це діло зрілого і доцільного компромісу, який принесе нашому народу повне здійснення його найбільших життєвих стремлінь, повну соціальну волю!" [9, с.1].

Проте цілком закономірно, що земельний закон мав певні недоліки: по-перше, наділення селян землею не могло розпочатися перед закінченням війни й поверненням "жовнірів і полонених додому", а значить переносилося на невизначений час; по-друге, не говорилося про відшкодування власникам конфіскованих земель; по-третє, не сказано, як нові власники наділялися землею – за викуп чи без нього. Ці питання відкладалися до вирішення майбутнім сеймом [23, с.188].

Будучи віце-президентом ЗУНР і радикалом, Лев Бачинський рішуче виступав, щоб політика ЗОУНР розвивалася демократичним шляхом, сприяв проведенню економічних реформ, закликав до боротьби за зміцнення української держави, гостро критикував політику більшовизму. Більшовики, на його думку, лише "несуть розлад, грабунок, криваву борню" [11, с.3].

На Крайовому з'їзді Української Радикальної Партії, який відбувся протягом 22–23 березня 1919 р. у Станіславові, Л.Бачинський виступив з доповіддю про політичне становище в краї "Українська Національна Рада є тимчасовим органом, поки не будуть проведені вибори". Він заявив, що "найбільші заслуги в будівництві української держави має селянство, проте наша держава не може опертися виключно на одній клясі. Більшість населення має правити державою. А що у нас найбільше селянства, то воно узискає більшість. Одначе воно не визискає того становища на користь загалу, бо воно не раз дало доказ своєї толерантності супроти других кляс верств населення. Селянство завсіди мало й на будуче матиме чутке серце на всіх, що економічно чи політично слабі та безпомічні" [11, с.4].

Подальший план роботи Української Національної Ради був визначений на її першому засіданні нової сесії 25 березня 1919 р. головою УРП Л.Бачинським: "Находимось поміж молотом і ковалом. Антанта не здобула собі в нас довіря. Більшовики виступають проти самостійності нашої Республіки... А ми не віримо у власні сили і тому хочемо опертися на якусь зовнішню силу" [29, с.31].

Л.Бачинський відстоював концепцію самостійності української держави й, усвідомлюючи складність політичної ситуації на західноукраїнських землях, вважав, що "ми повинні опертися на власні сили і творити коаліційний секретаріат, котрий звернувся би о поміч і попертя до суспільності і вказав би ті далекосяглі суспільні реформи,

які старатиметься перевести Секретаріат" [29, с.31]. Громадський діяч гостро виступив проти внутрішньої війни серед "нашої суспільности, бо вона приготовила би тільки свобідне поле для ворожої інвазії" [7, с.3]. Уже 15 квітня 1919 р. Національною Радою було прийнято закон про вибори до однопалатного сейму Західної області Української Народної Республіки. Проте цей закон не зміг набути чинності через початок українсько-польської війни.

Ще в грудні 1918 р. за участю галицьких соціал-демократів В.Устияновича, Р.Ярославича, О.Безпалко та деяких інших лівих позапартійних революційно-демократичних інтелігентських груп у Станіславові утворилася легальна опозиційна до уряду організація – Селянсько-робітничий союз (СРС) [21, с.223]. Пробільшовицьки налаштовані елементи в Селянсько-робітничому союзі вели протиурядову агітацію в армії, серед робітників і селян, закликали до соціалістичної революції [21, с.224].

Наприкінці березня (30–31) 1919 р. у Станіславові відбувся з'їзд СРС, на який прибуло 1200 делегатів від робітників і селян. На цьому з'їзді більшість делегатів гостро критикували політику Української Національної Ради та Державного Секретаріату, вимагали їх повалення, інші – виступали на захист законодавчого уряду ЗУНР. Під час засідання з'їзду делегати СРС ухвалили досить провокуючу резолюцію стосовно складу Української Національної Ради. Умова СРС полягала в тому, щоб склад УНР був доповнений 61 делегатом від їхнього представництва. Проте більшість членів УНР з недовірою віднеслися до такої пропозиції СРС і дали відповідь, що вони пристануть на те, щоб частина малоземельних і безземельних селян і робітників увійшла до складу УНР тільки на підставі вибору. Одначе організатори – провідники з'їзду відхилили таке рішення УНР і почали погрожувати УНР національною війною [21, с.224–225]. Із цього приводу голова радикальної партії Л.Бачинський, виступаючи на сесії УНР, заявив: "Радикальна партія не буде робити революції проти власної держави, вона робила революцію тільки проти чужих, ворожих народові правительств" [22, с.218]. Лев Бачинський усіляко намагався довести членам уряду, що в державі, яка пройшла довгий шлях до теперішньої державності, не повинно бути ніяких міжуособиць за переділ влади в краю. Урешті-решт вимоги з'їзду СРС УНР були відхилені.

Беручи до уваги, що Українська Національна Рада втрачає довіру з боку окремих політичних сил, на черговому засіданні Л.Бачинський оприлюднив таку заяву: "Наші хиби: брак організації та кружковість. Нема партії, яка б мала більшість народу за собою, тому конче потрібна кооперація партій в державному будівництві. Терором можна багато зробити та будувати на ньому витривалої будівлі не можна. Треба виховувати суспільність" [15, с.3]. Підводячи підсумки свого виступу, Л.Бачинський емоційно відзначав: "Утворилася Українська Національна Рада та її правительство Державний секретаріат. Все ж воно не має відповідної піддержки в суспільности і люде бажають собі якоїсь заміни. Одначе головну вину повинна тримати собі суспільність за свою байдужість. Серед таких найкращі державні мужі не дадуть собі ради. Більше віри у власні сили!" [15, с.3].

Аналізуючи тогочасне політичне становище в державі й відстоюючи позицію Української Національної Ради, Л.Бачинський на черговому засіданні Української Національної Ради в лютому 1919 р., намагався переконати всіх присутніх, що "ніяке правительство не розпочало своєї діяльности серед таких важких умов, як наше. Після перейняття влади не було власного апарату. Треба було творити – так би сказати – з нічого. Тому очевидно мусять бути і хиби. Австрія була державою урядничо-поліційною. Ми повинні позбутися хиб старого режиму. Конечна є свобода мови, свобода зборів. Суспільність зробилася нетерпима. Війна в часности домашня, в часности з сусідами!" [16, с.2].

Слід зазначити, що, будучи віце-президентом Української Національної Ради ЗУНР, намагався всіляко спрямувати свою діяльність на зміцнення соціально-еконо-

мічного, політичного становища держави. Л.Бачинський згадував в автобіографії, що йому пропонували посаду секретаря закордонних справ Західної області Української Народної Республіки, міністра судівництва УНР. "Я, однак, волів бути поза тими урядами і працювати лиш як член і віце-президент Української Національної Ради". Усе, що довелося переживати Україні, зокрема її західним землям, разом з народом переживав і Лев Бачинський. Багато сил і енергії віддав він розбудові нової держави [28, с.13].

Отже, Лев Бачинський вніс помітний слід у національне відродження Східної Галичини початку XX століття. Прагнучи відновлення української соборності, він був одним із найбільших прихильників проголошення Акта Злуки 22 січня 1919 р. Завдяки державницьким позиціям, наполегливості й ораторським здібностям став одним з активних діячів ЗУНР. Важливим досягненням діяльності Лева Бачинського як віце-президента Української Національної Ради ЗУНР було також те, що його концепція становила основу земельної реформи. Громадсько-політична діяльність Лева Бачинського мала позитивний вплив на формування й утвердження національної свідомості в період становлення української держави.

1. Центральний державний історичний архів у м. Львів, ф. 581, оп. 1, спр. 96, арк. 22–23.
2. Альманах Станиславівської землі : зб. матеріалів до історії Станіславова і Станіславівщини. – Нью-Йорк ; Торонто ; Мюнхен, 1975. – 959 с.
3. Засідання Української Національної Ради // Наддніпрянські вісті. – 1919. – 13 січня. – С. 3.
4. Засідання Української Національної Ради (Станіславів, 4 січня 1919) // Нове життя. – 1919. – 7 січня. – С. 3.
5. Засідання Української Національної Ради // Нове життя. – 1919. – 7 січня. – С. 3.
6. Засідання Української Національної Ради // Нове життя. – 1919. – 12 січня. – С. 2.
7. З життя України. Сесія Національної Ради // Стрілець. – 1919. – 6 квітня. – С. 3.
8. Земельна Реформа. Промова Доктора Л. Бачинського виголошена на засіданні Української Національної Ради дня 6 лютого // Народ. – 1919. – 16 березня. – С. 5.
9. Історична подія. З нагоди ухвали УНР земельного закону // Республика. – 1919. – 17 квітня. – С. 1.
10. Комісії Української Національної Ради // Нове життя. – 1919. – 7 січня. – С. 2.
11. Краєвий делегатський з'їзд української радикальної партії // Республика. – 1919. – 25 березня. – С. 3.
12. Над чим радила Українська Національна Рада // Народ. – 1919. – 2 березня. – С. 5.
13. Свято Злуки в Києві // Республика. – 1919. – 2 лютого. – С. 2.
14. Українська Національна Рада // Республика. – 1919. – 7 лютого. – С. 2.
15. Українська Національна Рада // Республика. – 1919. – 28 березня. – С. 3.
16. Українська Національна Рада // Республика. – 1919. – 6 березня. – С. 2.
17. Перше пленарне засідання Трудового Конгресу // Наддніпрянські вісті. – 1919. – 10 лютого. – С. 4–5.
18. Цегельський Л. Від легенд до правди / Л. Цегельський. – Львів : Свічадо, 2003. – 336 с.
19. Бачинський Лев // Енциклопедія українознавства : в 11 т. / за ред. Кубійовича ; Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 102.
20. Бабій В. Левко Бачинський. Життєпис / В. Бабій. – Івано-Франківськ, 2002. – 85 с.
21. Західно-Українська народна Республіка 1918–1923 : ілюстрована історія. – Львів : Манускрипт-Львів ; Івано-Франківськ, 2008. – 524 с.
22. Західно-Українська народна Республіка 1918–1923 : історія. – Івано-Франківськ : Сіверсія, 2001. – 626 с.
23. Патер І. Західно-Українська народна республіка 1918–1923 : уряди, постаті / Іван Патер, Михайло Мартинець. – Львів, 2009 – 348 с.
24. Історичні постаті Галичини XIX–XX ст. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1961. – 248 с.
25. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939) / Микола Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
26. Левкун Я. Той хто творив злуку. Про президента ЗУНР Левка Бачинського / Я. Левкун // Галичина. – 2007. – 20 січня. – С. 4.
27. Островський О. Левко Бачинський: "І неба синь її би прихилив" / О. Островський // Край. – 1993. – 30 січня.
28. Погребенник Ф. В. Лев Бачинський : бібліографічний нарис / Федір Погребенник. – К., 1997. – 30 с.
29. Слободич О. Історія Галичини в рр. 1918–1919 : нарис історії української революції 1917–1920 рр. / О. Слободич. – Львів, 1935. – 40 с.
30. Стефаник Василь. Вибране / Василь Стефаник. – Ужгород : Карпати, 1979. – 391 с.

31. Тищик Б. Й. Західноукраїнська Народна Республіка 1918–1923 / Б. Й. Тищик, О. А. Вівчаренко. – Львів, 1993.
32. Ярославин С. Визвольна боротьба на Західно Українських Землях у 1918–1923 рр. / С. Ярославин. – Філадельфія, 1956. – С. 95–96.

In the article state creative activity of Lion Bachinskogo is reflected and basic political work assignments are related to it in Ukrainian National Advice of ZUNR. His activity is rotined, as a vice-president and pravnogo politician and indefatigable fighter for the Ukrainian state system and collegiality.

Key words: *Lev Bachinskiy, ZUNR, Ukrainian National Advice, East Galichina, Act of Connection, landed reform.*

УДК 94 (438) “1956-1989”
ББК 63.3 (4 Пол)

Наталія Стецюк

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ТОВАРИСТВА В РОЗБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ Й КУЛЬТУРИ В ПОЛЬЩІ (1956–1989 рр.)

Стаття присвячена висвітленню діяльності УСКТ у розбудові й поширенні української освіти й культури в Польщі (1956–1989 рр.). Автором проаналізована діяльність українських навчальних закладів, колективів художньої самодіяльності в Польщі протягом 1956–1989 рр.

Ключові слова: *Українське суспільно-культурне товариство (УСКТ), національні меншини, культурно-національні просвітницькі організації.*

Однією з головних проблем, які нині в центрі уваги українських і польських учених, як істориків, так і політологів, є наукове осмислення і вивчення минулого українсько-польських стосунків, подолання залишків давньої неприязні й ворожнечі, формування нових принципів взаємоповаги, забезпечення збереження етнічної самобутності українців у Польщі.

Проблема становища українських меншин у Польщі є досить актуальною і дискусійною. Окремі автори висловлюють думки, з якими можна частково не погоджуватись. Однак, на нашу думку, з різнобічних, не завжди однозначних оцінок тих чи інших тлумачень історії постає загальна картина, що дає імпульс об’єктивного висвітлення діяльності української меншини в Польщі.

Найповніше й найдетальніше життя українців у Польщі розкрите в працях польських дослідників Р.Дрозда й І.Халагіди [2], М.Чеха [3]. На особливу увагу заслуговують роботи й українських учених, зокрема, Л.Васильєвої [9; 10], Б.Гука [11], С.Заброварного [12–14], Ф.Заставного [16; 17], В.Сергійчука [1], М.Трухана [21], І.Цепенди [23].

Метою статті є спроба висвітлити діяльність української меншини в поширенні освіти й культури в Польщі в 50–90-х рр. XX ст.

1956 рік вніс суттєві зміни в життя польського суспільства. Навесні помер Б.Берут, до влади повернувся Гомулка, хоч радянське керівництво на чолі з М.Хрущовим на посаді лідера польських комуністів бачило зовсім іншу людину [18, с.323]. У зв’язку з таким поворотом справ національні меншини Польщі також сподівалися на суттєве поліпшення свого становища. Чималі надії покладалися на VII Пленум ЦК ПОРП, який відбувся в липні 1956 р. І дійсно, у документах пленуму вказувалося на необхідність створення національно-етнічним групам необхідних умов для вільного розвитку освіти й культури рідною мовою, для відтворення національних традицій, звичаїв [20].

Однак невдовзі виявилося, що сподівання національних меншин були марними. Хоч пленум частково врегулював деякі справи шкільництва, проте намагання замовчувати українську проблему продовжувалося, що стало неписаним правилом у діяльності як партійних, так і державних інстанцій Польщі. Тому-то з’явилась інструкція

© Стецюк Н.